

The Power of Art: กระบวนการสร้างสุขภาวะทางสังคม กรณีศึกษา แมงสี่หูห้าตาของเมืองเชียงใหม่ The Power of Art: The Process of Creating Social Well-being Case Four ears Five eyes Monster of Chiang Rai

มานิตย์ กันทะสัก

Manit Kantasak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiangrai Buddhist College

อมลนัฐ กันทะสัก

Amolnatha Kantasak

ชมรมผญาวรรณกรรมล้านนาเจียงฮาย

Lanner Literature Club

Corresponding Author, E-mail: praew_prf@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ โดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสี่หูห้าตา 2) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคม และ 3) เพื่อพัฒนานวัตกรรมแห่งศิลปะ ในการสร้างสุข ภาวะทางสังคม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มชาวบ้าน จำนวน 50 คน หมู่บ้านเขาคาย ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาพบว่า

(1) กระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การสร้างสรรค์ใหม่ 3) การเผยแพร่องค์ความรู้ 4) การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้

(2) พัฒนาการเรียนรู้ มี 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม 2) การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านผู้นำ 3) การพัฒนาการเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม 4) การพัฒนาการ

เรียนรู้ผ่านกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาการมีส่วนร่วม มี 4 กิจกรรม คือ 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร 2) การรับฟังความคิดเห็น 3) การเกี่ยวข้อง 4) ความร่วมมือ 5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน

(3) นวัตกรรมแห่งศิลปะในการสร้างสุขภาวะทางสังคม มี 3 นวัตกรรม คือ 1) การพัฒนานวัตกรรมด้านศิลปะ มาทคอตแมงสีหูห้าตา “น้องคำสุข” จากงานกีฬาแห่งชาติ เชียงรายเกมส์ ครั้งที่ 46 2) การสร้างแมงสีหูห้าตาของอำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย และ 3) การพัฒนานวัตกรรมสร้างป้ายแมงสีหูห้าตาสอนธรรมะชุมชนดอยเขาควาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เพื่อสร้างเสริมสุขภาพจิตให้มีความเบิกบาน สร้างสุนทรียภาพแก่สังคม

คำสำคัญ: The Power of Art, สุขภาวะทางสังคม, แมงสีหูห้าตา

Abstract

This research is of three objectives 1) To study the process of creating artistic power by using local identity “mang si hu ha ta” (the creature with 4 ears and 5 eyes) 2) To develop learning and participation in the use of artistic symbols and social well-being and 3) To develop art innovations in creating social well-being. This research is Participation Action Research. The data was collected and analyzed based on qualitative methods. The Purposive sampling consisted of 50 people in Khao Khwai village, Robwang Subdistrict, Mueang District, Chiang Rai Province.

The research results are as follows: (1) The process of empowering art has 4 steps: 1) local wisdom management, 2) new creation, 3) knowledge dissemination, 4) publicity to raise awareness. (2) Learning development, there are 4 activities: 1) learning development through activities, 2) learning development through leadership, 3) learning development, group process, 4) learning development through the creative process and participation development, there are 4 activities: 1) information giving, 2) listening, 3) involvement, 4) cooperation 5) empowerment of the people. (3) Innovation of the art of creating social well-being; There are 3 innovations: 1) The

development of art innovations, five-eyed matcotman, “Nong Kham Suk” from the 46th Chiang Rai National Sports Games 2) The creation of the five-eyed manganese of Phaya Mengrai district. 3) The development of innovative, five-eyed mangmaons to teach dhamma in the community of Doi Khao Khwai, Muang District, Chiang Rai province, to enhance mental health. Create a social aesthetic

Keywords: The Power of Art, Social well-being, Mang si hu ha ta (Four ears Five eyes Monster)

บทนำ

ชาวล้านนาได้รับเอาพุทธศาสนานิกายเถรวาทลังกาวงศ์ ผสมผสานกับความเชื่อทางไสยศาสตร์อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับวิถีในการดำเนินชีวิต และความเป็นอยู่ อันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันตัวอย่างเช่นความเชื่อในการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับภูเขา ป่า แหล่งน้ำ แม่น้ำ หรือพิธีเลี้ยงผี โดยมีการสักการบูชาสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณีและถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานปรากฏในรูปแบบคติความเชื่อที่สอดคล้องกับระบบอุดมการณ์ของสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตทางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ด้วยเหตุนี้ศิลปกรรมล้านนาที่ปรากฏจึงเกิดจากแรงบันดาลใจ ความเลื่อมใสศรัทธาระหว่างพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพุทธศาสนา ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตความคิดและความเชื่อของชาวล้านนาในแต่ละช่วงสมัย ถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยช่าง หรือสลาล้านนา ผ่านงานด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และประณีตศิลป์ ซึ่งล้วนได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาทั้งสิ้น (ณัฐกาญจน์ ธีรบรรณกุล, 2556: 2)

อิทธิพลความเชื่อท้องถิ่นมีบทบาทอย่างสูงในวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งระบบความเชื่อของคนไทย ย่อมรวมถึงศาสนา และความเชื่อในลัทธิต่างๆ ศาสนา ในความหมายกว้างๆ คือการบวงสรวงบูชาหรือการสร้างสัมพันธ์ทางอำนาจอันดีระหว่างมนุษย์กับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ซึ่งมนุษย์เชื่อว่าสามารถควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือวิถีทางของธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์ ศาสนาตามทัศนะทางมานุษยวิทยาจึงบ่งบอกนัยถึงการขยายความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ออกไปสู่ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์และธรรมชาติ ดังนั้นศาสนาและความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นสิ่งที่สากลที่เราพบเห็นได้ในทุกสังคมตลอดมาทุกยุคทุกสมัย (ยศ สันตสมบัติ, 2537: 214)

อิทธิพลความเชื่อของชาวล้านนาไม่ต่างอะไรกับคนปัจจุบันที่เชื่อทั้งในเรื่องพุทธศาสนา ไหราศาสตร์ และสิ่งเหนือธรรมชาติ แต่โดยความเป็นจริงแล้วความเชื่อของชาวล้านนาดังกล่าวเป็นความเชื่อสั่งสม ที่ผ่านการสั่งสอน และปลูกฝังจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาด้วยระยะเวลาอันยาวนาน จึงปรากฏเป็นหลักฐานให้เห็นเด่นชัดทั้งในโบราณสถาน โบราณวัตถุ และจารึกต่างๆตามที่กล่าวข้างต้น และเป็นความเชื่อที่มุ่งเน้นให้คนประกอบคุณงามความดีโดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความสุข ความเจริญแก่ตน ครอบครัว ชุมชนและบ้านเมือง อย่างไรก็ดี ในยุคโลกาภิวัตน์ที่โลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ความเชื่อบางอย่างก็ได้สูญหายไปกับกาลเวลาและข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ แต่ความเชื่อหลายอย่างก็ยังอยู่ เพื่อท้าทายให้พิสูจน์ถึงสัจธรรมความเป็นจริงแห่งชีวิตที่คนทั้งหลายไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังเช่น ตำนานหรือความเชื่อเรื่องแมงสีหูห้าตา ที่มักจะพบในวัดทางภาคเหนือ ที่เป็นสัญลักษณ์ในการส่งเสริมให้คนเป็นคนดี (ธนพร แต่งขาว, 2548: บทคัดย่อ)

ความเชื่อเรื่องแมงสีหูห้าตาในภาคเหนือก็เช่นกัน ที่มีความเชื่อจากเรื่องเล่าในตำนานมาแต่โบราณกาล สร้างขึ้นจากนิทานพื้นของชาวล้านนาเล่าขานกันมาว่า แมงสีหูห้าตา เป็นพระอินทร์จำแลง กินไฟกลายเป็นทอง มีลักษณะตามตำนานคือตัวอ้วนและเตี้ย มีกายภาพอย่างหมี และมีขนยาวสีดำปกคลุมร่างกาย เป็นสัตว์ใหญ่ มีหู 4 หู มีตา 5 ตา โดยที่ดวงตาของแมงสีหูห้าตาเป็นสีเขียวรับประทานถ่านไฟร้อนเป็นอาหาร และมูลของแมงสีหูห้าตานี้เป็นทองคำ อย่างไรก็ดี มิได้ปรากฏว่ามีอุปนิสัยดุร้ายหรืออย่างอื่นใด ที่มาช่วยขยายหนุ่มกำพร้าผู้หนึ่งฐานะยากจนแต่มีจิตใจที่เมตตา ขยันหมั่นเพียรจนชีวิตประสบผลสำเร็จเป็นเจ้าเมืองในตอนสุดท้าย นามว่า “อ้ายตุ๊กตะ” ซึ่งในเรื่องเล่าได้แฝงปริศนาธรรม เพื่อให้ทุกคนหมั่นรักษาศีล ทำความดี มีพรหมวิหาร 4 และ ศีล 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมจาก 4 หู และ 5 ตา ของแมงสีหูห้าตา ซึ่งถ้าคนเรายึดถือสิ่งเหล่านี้ได้ชีวิตเราจะพบแต่ความสุขตลอดกาล (พระอธิการสนอง สุมโน, สัมภาษณ์) เพราะมนุษย์นั้นประกอบด้วยร่างกายและจิตใจ ร่างกายอาศัยสิ่งที่มีรูปร่างเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง ส่วนจิตใจก็มีอาหารเป็นเครื่องบำรุงเลี้ยง ได้แก่ ศาสนา ความรู้ และศิลปะ แต่ศาสนาถ้าขาดความรู้ก็จะเป็นความเชื่อที่มลาย ความรู้ทางศาสนาคือคำขุจิตใจก็เชื่อทางวัตถุธรรมว่ามีและเป็นที่สุดเพียงนั้น (โลกายัต) สะพานซึ่งเชื่อมคติความเชื่อทางวัตถุนี้กับทางจิตใจให้ติดต่อกัน (ศิลป์ พีระศรี, 2546: 65)

แมงสีหูห้าตาเป็นสัตว์ในอุดมคติ จะเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของความเชื่อที่มลายหรือเป็นพลังแห่งความศรัทธาที่แฝงเร้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือจะเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมของการหลอมรวมอัตลักษณ์ของคนในท้องถิ่น แต่ประเด็นที่สำคัญคือ แมงสีหูห้าตาจะส่งคุณประโยชน์ต่อคนในสังคมปัจจุบันอย่างไร สามารถนำมาต่อยอดทั้งในด้านสังคม

วัฒนธรรม ศิลปะ และการท่องเที่ยวได้หรือไม่ ดังที่จังหวัดเชียงรายได้นำเม็ดเงินสู่หัตถา มาใช้เป็นตัวมาศคอกท ในการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ “เจียงฮายเกมส์” ครั้งที่ 46 ในปี พ.ศ. 2561

ด้วยเหตุ นั้น เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยอยากทราบว่าเป็นสิ่หุ้หัตถาของ แต่ละคน จะมีหน้าตา รูปร่าง Art Form เป็นอย่างไร ซึ่งอยากให้คนเชียงร่ายได้คิดและจินตนาการสร้าง Art Form ที่ได้จากกระบวนการวิจัยร่วมกันและเม็ดเงินสู่หัตถา นี้ยังอาจทำให้คนในสังคมของ เมืองเชียงร่ายเกิดปฏิสัมพันธ์กันเกิดกระบวนการคิดร่วมกัน และอาจทำให้เกิดปรากฏการณ์ ทางศิลปวัฒนธรรมและการใช้ต้นทุนทางศิลปวัฒนธรรมยังสามารถต่อยอดนำไปสู่การท่องเที่ยว การสร้างแบรนด์การสร้างเทศกาลและการสร้างร่ายได้จากต้นทุนทางวัฒนธรรมทาง วัฒนธรรมนี้ทำให้สังคม มีสุขภาพพะวะที่ดีและมีการ ขับเคลื่อนเมืองเชียงร่ายให้เป็นเมืองศิลปะ The City of Art และเกิดความยั่งยืนอย่างผลประโยชน์ในทุกๆ ด้านต่อไป ผู้วิจัยเล็งเห็นความ สำคัญจึงได้นำ เม็ดเงินสู่หัตถา มาเป็นกรณีศึกษา โดยการเรียนรู้กับ สังคม ด้วยกระบวนการ ศิลปะ นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทางศิลปะ เพื่อสร้างความยั่งยืน ของวิถีวัฒนธรรม นำไป สู่การเปลี่ยนแปลง จากระดับปัจเจกสู่สังคม ด้วยความรู้ กระบวนการ การพัฒนาคน และ การสร้างพลังสังคมด้วยศิลปะ The Power of Art นำไปสู่สร้างสุขภาวะทางสังคม ส่งผลต่อ ทั้งกาย จิต ปัญญา และยกระดับการใช้งานศิลปะเพื่อสร้างบริบทของการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในจังหวัด เชียงร่ายตามแนวคิดเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงร่าย ให้กลายเป็นเชียงร่ายเมืองศิลปะ (Chiangrai the city of Art)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ โดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นเม็ดเงินสู่หัตถา
2. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคม
3. เพื่อพัฒนานวัตกรรมแห่งศิลปะในการสร้างสุขภาวะทางสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษา การวิเคราะห์ ในเรื่องประวัติศาสตร์ แนวคิด ความเชื่อเรื่องเม็ดเงินสู่หัตถาที่เป็นมายาคติความเชื่อที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันของชาวล้าน

นา นำไปสู่การใช้สัญลักษณ์และอัตลักษณ์ของแมงสีหุห่าตามาสร้างสรรค์จากศิลปินเชียงราย ตลอดจนนำไปสู่การสร้างกระบวนการในสร้างพลังทางศิลปะ และการพัฒนาการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางศิลปะร่วมกับสังคม และชุมชน ทั้งนี้ แนวคิด มายาคติ ความเชื่อ ศิลปะจากอัตลักษณ์ของแมงสีหุห่าตา เป็นกลไกการขับเคลื่อน พัฒนาสังคมและชุมชน

2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่น ตำนานท้องถิ่น ผู้ที่สร้างสรรค์งานศิลปะโดยใช้สัญลักษณ์จากแมงสีหุห่าตา และผู้ที่ได้รับผลจากความเชื่อในการเชื่อ เรื่องแมงสีหุห่าตา ได้แก่

- (1) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 10 คน
- (2) กลุ่มพระสงฆ์และปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 10 รูป/คน
- (3) กลุ่มผู้นำภาครัฐและเอกชน จำนวน 10 คน
- (4) กลุ่มศิลปินเชียงราย จำนวน 10 คน
- (5) กลุ่มประชาชน/ นักเรียนนักศึกษา จำนวน 10 คน

โดยสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การจัดเวทีการเสวนา ทั้งเวทีชุมชน และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และผู้ที่ร่วมปฏิบัติการรวม 50 รูป/ท่าน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

(1) ชุดความรู้ ที่ประกอบด้วยความรู้ที่ได้จากการศึกษาชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติแมง สีหุห่าตาที่มีอิทธิพลต่อสังคม และ Art form (รูปแบบศิลปะ) ของแมงสีหุห่าตาจากผู้วิจัย จากกระบวนการกลุ่มร่วมกับชุมชน

(2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับผู้ให้ข้อมูล โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น 2.กลุ่มพระสงฆ์และปราชญ์ท้องถิ่น 3. กลุ่มผู้นำภาครัฐและเอกชน 4. กลุ่มศิลปินเชียงราย 5. ประชาชน/ นักเรียนนักศึกษา

(3) ภาพถ่ายจากการปฏิบัติการวิจัย เพื่อนำมาประกอบในการประชุมถอดบทเรียน

(4) การสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องกับการวิจัย การสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการวิจัยที่มีผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัย การเรียนรู้ข้ามศาสตร์สาขา

และการทำงานวิจัยร่วมกันกับฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยกว้างขวางมากขึ้น

(5) การประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมมนาเชิงวิชาการเพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้

(6) การปฏิบัติการ การทำกิจกรรมจากความร่วมมือของชุมชน

(7) การสังเกตการณ์เรียนรู้และการพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย กระบวนการวิจัย ผลการวิจัยของคณาจารย์ นักวิจัย และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่การศึกษาปัญหา และนำข้อมูลต่างๆ มาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการศึกษาในรูปแบบการบรรยาย และรายงานผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาความ

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้มีการศึกษาในเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ ตามประเด็นดังนี้

(1) องค์ความรู้ กระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ โดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหุหัตตา

(2) การพัฒนาการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคม

(3) นวัตกรรมแห่งศิลปะ ในการสร้างสุขภาวะทางสังคม (การมีความสามัคคีกันในชุมชน /การสร้างความเอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน/ การสร้างการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในชุมชน)

โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมคือ

(1) ผ่านการตีความ ผู้วิจัยทำความเข้าใจในสถานการณ์และเรื่องราว ผ่านการตีความเพื่อค้นหาความหมายของคำพูด ภาษา วาทะ หรือการกระทำจากการปฏิบัติกิจกรรม และมีการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูล เพื่อเรียงร้อยความสัมพันธ์ของข้อมูล

(2) การใช้เทคนิคแผนผังความคิด (Concept mapping) ช่วยในการ

สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นการรวบรวมแนวความคิดซึ่งแสดงในรูปของการเชื่อมโยง ซึ่งอยู่ในรูปของการจัดหมวดหมู่แสดงความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงกับหัวข้อหลัก และหัวข้อย่อย โดยใช้แผนผังความคิดแบบลำดับ (List) ในการจัดลำดับและวิเคราะห์ข้อมูล

6) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานองค์ความรู้ เกี่ยวกับกระบวนการสร้างพลังทางศิลปะโดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหูห้ำตา พัฒนาการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคม และนวัตกรรมแห่งศิลปะในการสร้างสุขภาวะทางสังคม

ผลการวิจัย

1) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างพลังทางศิลปะโดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหูห้ำตา

1.1) ข้อมูลพื้นฐาน ประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหูห้ำตา

ผลการศึกษาพบว่า แมงสีหูห้ำตา เป็นสัตว์ในตำนาน มีต้นกำเนิดจากประวัติการสร้างวัดพระธาตุดอยเขาควายแก้ว ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีลักษณะตัวดำตัวอ้วนขนยาวคล้ายหมี กินถ่านไฟแดงร้อนๆ ถายมูลเป็นก้อนทองคำ อาศัยอยู่ในถ้ำดอยเขาควายแก้ว โดยอ้ายถูกกะตะนำไปเลี้ยงได้ทองคำมากมายเหลือล้นจนได้สร้างรางรินคำพลาดบ้านต๋อน้อยของตนออกไปจนถึงปราสาทราชวังเจ้าเมือง แล้วได้อภิเษกสมรสกับพระธิดาเจ้าเมืองพันธุมนครและได้เป็นเจ้าเมืองปกครองเมือง ต่อมาเป็นพระราชาทรงพระนามว่าพระยาธรรมิกราชปกครองไพร่ฟ้าประชาชนอย่างมีความสงบสุขร่วมเย็นพัฒนาบ้านเมืองและวัดวาอารามให้เจริญรุ่งเรืองงามโดยมาสร้างวัดพระธาตุดอยเขาควายแก้วแห่งนี้ให้เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองในองค์พระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุนี้ไว้ก้อยช้างซ้ายขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า (สัมภาษณ์, อธิการสนอง สุมะโน, เจ้าอาวาสวัดดอยเขาควาย)

จากปรากฏการณ์เรื่องคติความเชื่อเรื่องราวของแมงสีหูห้ำตานี้หากไม่มีการยึดติดในรูปแบบ หรือลักษณะ ว่าจะเป็นลักษณะเหมือนหมี เหมือนลิง หรือเป็นลักษณะอื่นๆ นั้น แก่นแท้คือ เป็นนิทานศาสนา ประเภทชาดก ที่เน้นสอนให้คนเป็นคนดี ประพฤติดี ไม่ว่าการรับรู้ หรือความสนใจของแต่ละคนนั้นจะอยู่ในด้านไหนก็ตาม เช่น การรู้จักแมงสี

หู้ห่าตา จากการเล่าตำนาน หรือเป็นนิทาน หรือ จากความเชื่อความศรัทธา ถือว่าเป็นกลไกในการจรรโลงสังคมให้มีความสุข มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันได้ ซึ่งอาจจะเป็นการปลูกฝังในกลุ่มคนเล็กๆ แต่เมื่อสังคมมีกลุ่มคนที่ประพฤติชอบดี จำนวนมาก จะนำไปสู่ความสงบสุขในสังคมชุมชนต่อไป ปราศจากปัญหาต่างๆ ทั้งทางด้านอาชญากรรม หรือ ปัญหาภาวะหนี้สิน เพราะถ้าทุกคนมีความเพียร ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นต้น

1.2) กระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ โดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

แมงสีหู้ห่าตา

การสร้างพลังทางศิลปะ จึงเป็นการสร้างสุขภาวะทางสังคม ทั้งการสร้างการมีส่วนร่วม สร้างความสามัคคี สร้างจิตสำนึก สร้างสุนทรียภาพในชุมชนได้ นำไปสู่การเกิดผลลัพธ์ในด้านดีแก่สังคม ทั้งในนามธรรม และรูปธรรม และเนื่องจากตำนานเรื่องของแมงสีหู้ห่าตา นั้น เป็นศิลปะจากสัตว์ในตำนานของชาวล้านนา จึงได้นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการสร้างพลังทางสังคมและพลังศิลปะได้โดยกระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ โดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหู้ห่าตาเป็นตัวขับเคลื่อน ผ่านกิจกรรมการจัดงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 46 เชียงรายเกมส์ มีรายละเอียดของกิจกรรมโดยผู้วิจัยได้อธิบายถึงกิจกรรมโดยการนำเสนอแบ่งเป็นช่วงเวลา คือ 1. ช่วงก่อนการจัดงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 46 เชียงรายเกมส์ 2. ช่วงการจัดงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 46 เชียงรายเกมส์ 3. ช่วงหลังการจัดงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 46 เชียงรายเกมส์

จากการวิเคราะห์กระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ โดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหู้ห่าตา ผ่านจากกิจกรรมงานกีฬาแห่งชาติครั้งที่ 46 เชียงรายเกมส์ จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลได้พบว่า กระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ โดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหู้ห่าตา เกิดจากกระบวนการดังต่อไปนี้ 1. การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. การสร้างสรรค์ใหม่ 3. การเผยแพร่องค์ความรู้ 4. การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้

2) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคม

ขั้นตอนในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคม ของทีมคณะผู้วิจัยนั้น สืบเนื่องมาจากการที่ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นศิลปินเชียงรายและเป็นสมาชิกของสมาคมขัวศิลปะ ดังนั้นจึงได้มีส่วนร่วมในการจัดริ้วขบวนงานกีฬาแห่งชาติในครั้งนี้ ตามที่นโยบาย ของการจัดเตรียมงานตามที่ประชุม ซึ่งขั้นตอนนั้นประกอบด้วย 1) การประชุมการจัดริ้วขบวนอำเภอยางตลาดเชียงราย 2) การออกแบบและสร้างชุดความรู้รูปแบบศิลปะโดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหู้ห่าตา ร่วมกับชุมชน 3) นำ Art form และชุดความรู้ไปนำเสนอ

ในการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน 4) ชุมชนแต่ละชุมชนในอำเภอพญาเม็งราย สร้างสรรค์เมงสีหุห้าตา ของตนเอง ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้การสร้างสรรค์จากจุดเด่นของแต่ละชุมชน 5) จัดประกวดเมงสีหุห้าตาของแต่ละหมู่บ้าน และ 6) การนำผลงานสร้างสรรค์เมงสีหุห้าตาแต่ละหมู่บ้านร่วมประกวดขบวนริ้วขบวนในงานกีฬาแห่งชาติ

2.1) เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคม

การพัฒนาการเรียนรู้หรือการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เป็นสร้างความเข้าใจร่วมกัน สร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ ปลุกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม เกิดความเอื้ออาทร สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน สร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ (วิธีคิดและวิธีทำงาน) ทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน ได้แนวทาง วิธีการ และแผนงานการแก้ปัญหาได้เริ่มทดลองปฏิบัติ เกิดการระดมองค์ความรู้ในท้องถิ่น ได้องค์ความรู้ใหม่ และขยายผลผ่านการสรุปบทเรียนร่วมกัน ชุมชนมีโอกาสเรียนรู้และจัดการร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู (ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์, ออนไลน์) และจากการวิจัยพบว่าการพัฒนาการเรียนรู้ในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคมของอำเภอพญาเม็งราย ประกอบด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ 1. การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม 2. การพัฒนาการเรียนรู้ผ่าน 3. การพัฒนาการเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม 4. การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านกระบวนการความคิดสร้างสรรค์

2.2) การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคม

การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคมของอำเภอ พญาเม็งราย เป็นการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน คือเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือ ร่วมทำกิจกรรมตามเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ร่วมกัน โดยการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในอำเภอพญาเม็งรายในแต่ละหมู่บ้านนั้นประกอบด้วย การให้ข้อมูลข่าวสาร การรับฟังความคิดเห็น การเกี่ยวข้อง ความร่วมมือ การเสริมอำนาจแก่ประชาชน ซึ่งการร่วมทำกิจกรรมในครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ โดยมีรายละเอียดของการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในอำเภอพญาเม็งราย ดังต่อไปนี้ 1. การให้ข้อมูลข่าวสาร 2. การรับฟังความคิดเห็น 3. การเกี่ยวข้อง 4. ความร่วมมือ 5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน

2.3 พัฒนานวัตกรรมแห่งศิลปะในการสร้างสุขภาวะทางสังคม

การพัฒนานวัตกรรมแห่งศิลปะในการสร้างสุขภาวะทางสังคม กล่าวคือ จากความหมาย “นวัตกรรม” นั้น เป็นความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งจากการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับชุมชน ทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับชุมชนนั้น ทำให้ได้นวัตกรรมแห่งศิลปะตามรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1. การพัฒนานวัตกรรมด้านศิลปะ มาทคอตแมงสีหูห้าตา “น้องคำสุข” จากงานกีฬาแห่งชาติเชียงรายเกมส์ ครั้งที่ 46 2. การพัฒนานวัตกรรมด้านศิลปะการสร้างแมงสีหูห้าตาของอำเภอพญาเม็งราย 3. การพัฒนานวัตกรรมสร้างป้ายแมงสีหูห้าตา สอนธรรมะ เพื่อสร้างสุขภาวะชุมชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ทำให้ทีมงานผู้วิจัยได้พบข้อมูลวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผลในหลายประเด็นด้วยกัน แต่มีประเด็นที่น่าสนใจ ได้แก่ กระบวนการสร้างพลังทางศิลปะเป็นทุนทางสังคมประเภทหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ เช่นเดียวกับ อัมมาร สยามวาลา⁶ ได้มองเรื่องทุนสังคมที่เป็นความสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งทำให้เกิดความไว้วางใจและกลไกที่เป็นบรรทัดฐานการอยู่ร่วมกัน การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นระยะเวลานาน ทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่เพิ่มขีดความสามารถให้ชุมชน ซึ่งเพิ่มหรือลดได้ และต้องมียอดประกอบหลัก 4 ด้าน (บัวพันธ์ พรหมพิทักษ์, 2546: ม.ป.ป.)

ที่มีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคม ดังนี้ 1. คน มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกมิติทั้ง ด้านสุขภาพ ทำให้คนมีร่างกายแข็งแรงสามารถดูแลตนเองได้ ด้านจิตใจ ให้เป็นคนที่มีจิตใจดี มีน้ำใจเอื้ออาทร เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม แล้วรักชาติ ด้านสติปัญญา ให้มีศักยภาพและมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง 2. สถาบัน มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชน สังคมและการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดย สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานในสังคมที่หล่อหลอมคนให้รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สถาบันศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม กล่อมเกล่าจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี สถาบันการเมืองการปกครอง ทำหน้าที่กำกับดูแลให้สังคมอยู่ในระเบียบแบบแผน และให้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดร่วมกันสถาบันการศึกษาเป็นแหล่งสร้างความรู้ทางวิชาการควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม แก่คนในสังคม ภาคธุรกิจเอกชน

ใช้หลักปรัชญาทฤษฎีในการดำเนินธุรกิจที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมซึ่งเป็นทุนทางสังคม ในการพัฒนาประเทศได้อย่างมหาศาล และสื่อเป็นสถาบันที่สามารถขึ้นและมีอิทธิพลสูง ต่อพฤติกรรม ค่านิยมของคนในสังคมในวงกว้าง 3. วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมา ยาวนานและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ โดยอยู่ในรูป ของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่ดำรงค่านิยม ความเป็นไทย นอกจากนี้ยังมีใน รูปแบบของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ฯลฯ วัฒนธรรม เป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ ตระหนักถึงรากเหง้าของตน เกิดความหวงแหน ภูมิใจที่จะรักษาอนุรักษ์ พื้นฟู พัฒนาและ ต่อ ยอด เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ 4. องค์ความรู้ ประกอบด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นศาสตร์และศิลป์ของ การดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

ดังนั้นทุนทางสังคมจึงเป็นฐานคิดและหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่าและ จริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมายาวนาน ทำให้เกิดความหลากหลายของความรู้ที่นำ มาใช้ประโยชน์ได้และสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคน และธรรมชาติ ส่วนความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ มีความหลากหลายปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้

องค์ความรู้จากงานวิจัย

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ถอดบทเรียน ทบทวนและวิเคราะห์ จึง ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ นอกจากวัตถุประสงค์การวิจัย คือ การเสริมสร้างพัฒนาการ เรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะกับการสร้างสุขภาวะทางสังคมของ จังหวัดเชียงราย ให้นำไปสู่เป้าหมาย นั้นต้องประกอบไปด้วย การสร้างแรงจูงใจ คือ การที่มี สิ่งกระตุ้นมาทำให้เรามีความพยายามในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่เราได้วางไว้ การ จูงใจเป็นสิ่งที่ทำให้คนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใน การทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามเป้าหมาย เทคนิคการจูงใจที่สำคัญประกอบด้วย

1) รางวัล มีการสนับสนุนงบประมาณและเงินรางวัลในการสร้างสรรค์และการจัด รื้อ ขบวน ของแต่ละอำเภอ ทั้ง 18 อำเภอในจังหวัดเชียงราย ให้เกิดความสามัคคีและมีเป้าหมายเกิดแรงผลักดันที่จะช่วยทำให้รื้อขบวนอำเภอของแต่ละอำเภอนั้นเกิดความสวยงาม มีความสร้างสรรค์ และมีความประณีต ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและความละเอียดอ่อน การ เอาใจใส่ของการจัดรื้อขบวนของแต่ละอำเภอ

2) การมีส่วนร่วม (participation) เป็นการปลุกพลังทางสังคมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อ การพัฒนากิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ และเป็นแรงจูงใจด้านสังคม เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพื่อ จะได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นที่ยอมรับ สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนให้มีความตื่นตัวและเห็น ความสำคัญของการจัดงานกีฬาแห่งชาติ เชียงรายเกมส์ ครั้งที่ 46 สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ จากระดับชุมชน ระดับอำเภอ จนถึงระดับจังหวัด เป็นต้น

ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก เพราะมีอิทธิพลต่อผลผลิตผลิตผลของงานจะมีคุณภาพดี มีปริมาณมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับ การจูงใจ จากระดับบุคคลนำไปสู่ระดับมหภาคได้ เพราะมีความสำคัญทั้งเป็นการ

1) สร้างพลัง (Energy) เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการกระทำ หรือ พฤติกรรมของมนุษย์ ในการทำงานใดๆ ถ้าบุคคลมี แรงจูงใจ ในการทำงานสูง ย่อมทำให้ขยันขันแข็ง กระตือรือร้น กระทำให้สำเร็จ

2) ความพยายาม (Persistence) ทำให้บุคคลมีความมานะ อดทน บากบั่น คิดหาวิธีการนำความรู้ความสามารถ และ ประสบการณ์ของตน มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่องานให้มากที่สุด ไม่ท้อถอยหรือละความพยายามง่ายๆ แม้งาน จะมีอุปสรรคขัดขวาง และเมื่องานได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็มักคิดหา วิธีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

3) การเปลี่ยนแปลง (variability) รูปแบบการทำงานหรือวิธีทำงานในบางครั้งก่อให้เกิดการค้นพบช่องทาง ดำเนินงาน ที่ดีกว่า หรือประสบ ผลสำเร็จมากกว่า นักจิตวิทยาบางคนเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลง เป็นเครื่องหมายของ ความเจริญก้าวหน้า ของบุคคล แสดงให้เห็นว่า บุคคลกำลังแสวงหาการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ให้ชีวิต บุคคลที่มี แรงจูงใจ ในการทำงานสูง เมื่อดีขึ้น เพื่อจะบรรลุ วัตถุประสงค์ใดๆ หากไม่สำเร็จบุคคล ก็มักพยายามค้นหา สิ่งผิดพลาด และพยายามแก้ไข ให้ดีขึ้นในทุก วิธีทาง ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การทำงานจนในที่สุดทำให้ค้นพบแนวทาง ที่เหมาะสมซึ่ง อาจจะต่างไป จากแนวเดิม

4) บุคคลที่มีแรงจูงใจในการทำงาน จะเป็นบุคคลที่มุ่งมั่นทำงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และการมุ่งมั่นทำงานที่ตนรับผิดชอบ ให้เจริญก้าวหน้า จัดว่าบุคคลผู้นั้นมี จรรยาบรรณในการทำงาน (work ethics) ผู้มีจรรยาบรรณในการทำงาน จะเป็นบุคคล ที่มีความรับผิดชอบ มั่นคงในหน้าที่ มีวินัยในการทำงาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ ผู้มีลักษณะ ดังกล่าวนี มักไม่มีเวลาเหลือพอที่จะคิดและทำในสิ่งที่ไม่ดี (จิตวิทยาการศึกษา, ออนไลน์)

เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2562 ชาวชุมชนดอยเขาควาย อ. เมือง จ. เชียงราย ได้ร่วมกันติดตั้งป้ายบอกทางวัดพระธาตุดอยเขาควาย ซึ่งเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “The Power of Art : กระบวนการสร้างสุขภาวะทางสังคม กรณีศึกษาแมงสีหู่ห้าตาของเมืองเชียงราย” เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการใช้สัญลักษณ์ทางศิลปะแมงสีหู่ห้าตานำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมแห่งศิลปะในการสร้างสุขภาวะทางสังคม ซึ่งป้ายบอกทางแมงสีหู่ห้าตานี้ เป็นศิลปะพัฒนาต่อยอดมาจากการจัดงานกีฬาแห่งชาติ เชียงรายเกมส์ ครั้งที่ 46 ที่ผ่านมา หลังจากที่ได้ใช้ศิลปะเป็นกลไกในการเชื่อมชุมชน สังคมให้เกิดความรักความสามัคคีในการร่วมกันสร้างมาสคอตแมงสีหู่ห้าตาซึ่งเป็นสัตว์ในตำนานของจังหวัดเชียงรายขึ้นมาเพื่อร่วมขบวนงานกีฬาแห่งชาติ ซึ่งทางโครงการวิจัยฯ ได้ทำการขับเคลื่อนกิจกรรมโดยใช้สัญลักษณ์ของแมงสีหู่ห้าตา ร่วมกับชุมชน ที่อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย และได้ต่อยอดพัฒนาเป็นนวัตกรรมศิลปะร่วมกับชุมชนดอยเขาควายอีกครั้ง โดยมีการสร้างสรรค์งานร่วมกับชุมชนตั้งแต่การร่วมคิดวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ในการสร้างสรรค์ผลงานออกแบบป้ายบอกทางในครั้งนี้ โดยมีชื่อเรียกว่า “ป้ายแมงสีหู่ห้าตาสอนธรรม” ซึ่งลักษณะของป้ายนั้นได้นำยางรถยนต์เก่าซึ่งเป็นวัสดุที่เหลือใช้และมีมากมายในชุมชนมาดัดแปลงในการสร้างสรรค์และออกแบบเป็นรูปแมงสีหู่ห้าตาในตำนานเป็นแรงบันดาลใจคือ มีรูปร่างเป็นหม้อวนดำ โดยในตัวหม้อนั้นจะมีปริศนาธรรมจากแมงสีหู่ห้าตา ประกอบด้วย 4 หู หมายถึง การมีพรหมวิหารสี่ 5 ตา หมายถึง ศิลห้า เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมผ่านป้ายบอกทาง นอกเหนือจากการสร้างสุนทรีย์จากงานศิลปะ โดยหน่วยงานการศึกษาได้มาร่วมกันพัฒนาชุมชน และยังกระตุ้น สร้างความร่วมมือ ความสามัคคี ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ศิลปะแก่ชุมชน เพราะโดยปกติแล้วเรามักจะคิดว่า ศิลปะเป็นเรื่องที่หายาก แต่เมื่อเกิดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบนี้ขึ้นมาทำให้ทราบว่า ศิลปะมีอยู่รอบตัวเรา คือ การใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชนนำมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด กล้าที่จะใส่ความคิดร่วมกับอาจารย์หรือศิลปินโดยที่ไม่ต้องคิดว่ามันจะถูกหรือผิด การนำยางรถยนต์มาดัดแปลงทำป้ายนั้น นอกจากเป็นสื่อที่เตือนใจของผู้ที่พบเห็น เสริมสร้างธรรมเข้าไปในจิตใจแล้ว ยางรถยนต์ยังสามารถนำมาทำเป็นกันชน (Bunker) ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นภายในชุมชน อีกทั้งยังช่วยลดขยะในชุมชนอีกด้วย

ภาพกิจกรรมป้ายแมงสีหูก้าตาสอนธรรม ชุมชนดอยเขาควาย อ. เมือง จ.เชียงราย

สรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “The Power of Art : กระบวนการสร้างสุขภาวะทางสังคม กรณีศึกษา แมงสีหูก้าตาของเมืองเชียงราย” โดยใช้วิธีวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษากระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ โดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหูก้าตานำไปสู่การสร้างสุขภาวะทางสังคม ทั้งการสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างการเรียนรู้ สร้างความสามัคคี สร้างจิตสำนึก สร้างสุนทรียภาพในชุมชนได้นำไปสู่การเกิดผลลัพธ์ในด้านดีแก่สังคม ทั้งในนามธรรม และรูปธรรม และเนื่องจากตำนานเรื่องของแมงสีหูก้าตา นั้น เป็นศิลปะจากสัตว์ในตำนานของชาวล้านนา จึงได้นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการสร้างพลังทางสังคมและพลังศิลปะได้โดยกระบวนการสร้างพลังทางศิลปะ โดยใช้อัตลักษณ์ของท้องถิ่นแมงสีหูก้าตาเป็นตัวขับเคลื่อน ผ่านกิจกรรมการจัดงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 46 เชียงรายเกมส์

บรรณานุกรม

- จิตวิทยาการศึกษา. (3 พฤษภาคม 2562). ความสำคัญของการจงใจ. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2562. http://www.banrainarao.com/column/learn_commu.
- ธนพร แต่งขาว. (2548). การศึกษาวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวล้านนาจากจารึกล้านนา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปกร.
- ณัฐกาญจน์ ธีรบรรกุล. (2556). อิทธิพลของคหิชาชาวบ้านล้านนาที่ปรากฏผ่านประติมากรรมรูปตัวมอมใน ภาคเหนือของประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 10(3): 83.
- ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. (3 พฤษภาคม 2562). การจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน, มุลนิธิพลังนิเวศและชุมชน. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2563 : http://www.banrainarao.com/column/learn_commu.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิลป์ พีระศรี. (2546). พรุ่งนี้ก็เข้าไปเสียแล้ว ใน ศิลปะวิชาการ: ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี. กรุงเทพมหานคร: มุลนิธิ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี อนุสรณ์.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2546). การก่อเกิด การผลิตซ้ำ และการขยายตัวทุนในสังคมในชนบทอีสาน. วิทยานิพนธ์. ภาควิชาพัฒนาสังคม: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อธิการสนอง สุ่มะโน. สัมภาษณ์. (2562). เจ้าอาวาสวัดดอยเขาควาย. 7 พฤษภาคม.